

Tasavvuf

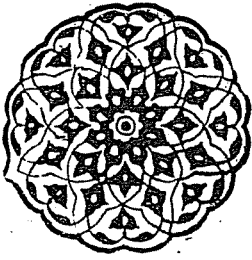
Zâhidlerin Tenkîdi (İBN'UL CEVZİ)

TERCÜME :
DR. AHMED SUBHİ
FURAT

âhidler arasında, devamlı susmayı itiyâd edinen ve ailesi efradından ayrı yaşayanlar vardır. Böyle bir zâhid, davranışının çirkinliği ve içine fazla kapanışı ile yakınlarına eziyette bulunur. O, Hz. Peygamber'in -Allah O'na salât ve selâm etsin- «Aile efradımın senin üzerinde bir hakkı vardır» sözünü unutmaktadır. Hz. Peygamber -Allah O'na salât u selâm etsin- şaka eder, çocuklarla oynar, hanımlarıyla konuşurdu; Hz. Âişe bu hususta en önde geliyordu. Halbuki sun'î zühd hayatı yaşayan bir kimsenin kendilerinden ayrılmakla ve nahoş davranışları dolayısıyla, zevcesi dul, çocuğu yetim gibidir. O; bu nevi hareketlerin, kendisini âhiretten alkoyacağını görür ve bilgisinin azlığı dolayısıyla, âilesi efradıyla bir arada bulunmanın, âhiret için yardım kaynağı olduğunu anlamaz. İki büyük sahîh hadis kitabında -Buhâri ve Müslim'de- şu hadis vardır: Hz. Peygamber, Câbir'e: «Kendisiyle güzel vakitler geçireceğin ve onunda seninle güzel vakitler geçireceği bir kızla evlenmez misin?» demişti. Bu zâhide, ekseriya kabalık ağır basmış; neticede o, zevcesiyle bir arada bulunmağı terketmiş, maktûl olmayan bir nâfile uğruna bir farzı hebâ etmiştir.

Zâhidler arasında, amelini beğenen ve amelî kendisini şaşırta da vardır. Ona «Sen yeryüzünün kutuplarından» denilse, bunu doğru bulur. Onlar arasında, kerâmetinin zuhûrunu gözleyen (de) bulunur. Ona, suya yaklaşırsa, üzerinde yürüyebileceği gibi gelir. Kendisine bir iş arzolunsa ve bu hususta duâ etmiş olup karşılığı verilmezse, içinden öfkelenir. Sanki amelinin karşılığını istemek için hak kazanmıştır. Anlasa, kendisinin (hizmetçi) bir kul olduğunu; amelî ile minnet edemeyeceğini

bilecektir. Allah'ın, amel için olan yardımına baksa, şükürün lüzumuna kâni olur ve bunu ifâ edememekten korkar. Onun amelinde bulunamama korkusu, onunla iftihar etmeğe fırsat veremeliydi. Nitekim RÂBİÂ «Sözümdeki sadakatimin azlığından Allah'tan af dilerim» diyordu. Ona:

— Kabul olacağını bildiğin bir amelde bulundun mu? dendi de..

— Eğer olmuşsa, bana iâde edilmesinden korkarım» demişti.

Şeytanın, bilgilerini azlığı dolayısıyla içlerine girdiği bir gurup zâhidi aldatması da, onların içinde buldukları hallere göre hareket etmeleri, fakihin sözüne kulak asmamaları şeklinde olmaktadır. İbn Âkil diyor: Ebû İshâq al-Harrâz sâlih bir kuldu. Kur'an-ı kerimi ilk kafama yerleştiren odur. Ramazan ayında konuşmaktan kaçınmak âdeti idi. Kendisinden istenilen şeylere Kur'an'ın âyetleri ile cevap verir ve meselâ içeri girilmesine müsaade edeceği zaman «onların üzerine (şehrin) kapı (sın) dan girin». (Kur'an, V, 23) âyetini okur, yahut iftâr vakti oğluna, meselâ sebze satın almasını emr ederek «... O halde bizim için Rabbine duâ et de yerin bitirdiği şeylerden, sebze, acur, sarmısak, mercimek ve soğan çıkarısın» demiştiniz. (Kur'an, II,61). âyetini okurdu. Ona:

— İbâdet kabul ettiğin bu hareket Allah'a karşı gelmedir, dedim. Ağırına gitti. İlâve ettim.

— Bu azîz Kur'an, şer'î hükümleri açıklamak için, indirilmiştir; dünyevî maksad-

larla kullanılmaz...» dedim. Benimle münasebetlerini kes-ti ve arzettiğim delile kulak vermedi.

Bilgisi az olan zâhid, bazan avâmdan birşeyler dinler ve bunlara göre fetva verir. Fakih Ebû Hakîm İbrâhîm b. Dînâr anlatmıştı: Bir adam ondan fetva istemiş ve :

— Üç defa ile boşanmış ve bir erkek çocuk dünyaya getirmiş olan hanım hakkında ne dersin? Bu kadın, beyi için helâl midir? deyince,

— Hayır, demiş. Yanında da Eş-Şerif Ed-Duhhâli varmış, bu zat zühdü ile tanınmış, avâm arasında itibârı büyük bir zatmış.

— Bilâkis, helâldir; deyince;

Ebû Hâkim :

— Bunu hiç kimse iddia etmemiştir, demiş. Bunu deyince o:

— Vallahi ben buradan Basra'ya kadar her yerde buna fetva verdim, demiş.

Cehâletin, sahiplerine neler ettiklerini gör. Buna zâhidin cahil görünmek korkusuyla mevkiini koruma düşüncesi de eklenir. Selef, zâhidin birçok şeyler bilmesine rağmen fetva vermesini hoş karşılamazlardı. Zira zâhid fetva verebilme şartlarına sahip değildir. Bugün zâhidâne hayat yaşayanların içinde buldukları hallere dayanarak fetva vermelerini görselerdi nasıl hoş bulurlardı?

İsmâil b. Şibbe'ye isnâdla rivâyet olunmuştur: Ahmed b. Hanbel'in huzuruna girmiştim; Ahmed b. Harb Mekke'den gelmiş bulunurdu. Ahmed b. Hanbel bana:

— Gelen bu Horasanlı kim? diye sorunca,

— Zâhidâne hayatı şöyle şöyle. Allah'ın yasaklarından sakınması şöyle şöyle olan biridir, dedim.

Bunun üzerine bana: «Bu iddialarda bulunanın fetvalar vermesi uygun değildir» demişti.

(Devam edecek)

Dünyada İslâm

Yeryüzündeki müslüman devletlerin durumları; dünü, bugünü, yarını... İslâm ülkelerinin dinî, içtimaî, iktisadî, ve tarihî durumları... Büyük bir araştırma ve inceleme serisi halindeki bu seri yazıların ilki «AMERİKA'DA MÜSLÜMANLIK» ile başlayacaktır.

T. İ. E. T. F. II. Devre Genel Başkanı Cahid BALTAÇI'nın kaleminden, ağustos sayısından itibaren İSLÂM MEDENİYETİNDE...